

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Observatoriulu ose de doue ori in septemana, mercuria si sambat'a.

Pretilu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adon'a si a treia câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 52.

Sibiu, 28/10 Iuliu 1878.

Anulu I.

Boemi'a si politic'a de passivitate a Cechiloru.

III. Pàna aci amu vediutu cà Boemi'a fusese odiniora statu suveranu, era dupa-ce au intratu in federatiune prin dinasti'a comuna cu alte provincii, nu ca aru fi renuntyatu ea insasi la suveranitatea sa, decatu numai i s'a calcatu prin poterea arneloru si dup'aceea prin mesuri absolutistice. Dara cà se tacemu de constitutiunea austriaca din aprile 1848 si de cea din martiu 1849, drepturile constitutionalile ale Boemiei cà si ale celorlalte tieri intrunite sub aceea si dinastia au fostu restabilite prin memorabil'a diploma din 20 octobre 1860. Apoi decà autonomi'a Boemiei s'a restabilitu in modulu acesta, pote cineva intrebà, care sunt cauzele acestei resistente passive obstinate ale cechiloru, de a nu voi se participe cu nici-unu pretiu la senatulu imperiale din Vien'a? Lectoriloru nostru din generatiunile mai betrane le sunt cunoscute cauzele, pentru care Ungari'a tienuse cu rigore extraordinaria la resistenti'a passiva pàna in an. 1866. Intocma pe acele cauze le au si cechii. De altmintrea ori-cine va comparà diplom'a din 20 octobre 1860 cu patent'a din 26 Februaru 1861, va cunoscce usioru cauzele resistentei. Noi din tôte acele cauze vomu atinge aici numai pe un'a. Legea electorale octroata pentru Boemi'a, este compusa cu atata maiestria, in càtu majoritatea populatiunei, adeca poporulu cechu in numeru preste 3 milione de suflete, se afla la tôte ocaziunile de alegeri in periculu de a fi incalcatu de càtra minoritatea germana de 1 mill. 800,000 suflete. Acèsta prea mare nedreptate amaresce pe poporulu cechu cu atatu mai multu, cà in Boemi'a nu se pôte dice de es., ca poporulu cechu ar sta numai din agricultori seraci si din proletari despoiatu cà in mai multe parti ale Germaniei; càci in Boemi'a vedemu aristocrazia de nationalitate ceha; era burgesi'a seau clasa midiolocia este reprezentata prin multime mare de cetati si orasie, prin capitalisti si fabricanti cu stari si averi mari, prin proprietari de mine, cari ocupa preste 30,000 de lucratori, mai in scurtu, industri'a cechiloru rivalisèza fòrte bine cu industri'a germana. In càtu pentru populatiunea rurale, aceea este din cele mai diligente din tóta Europ'a. Ea produce preste 40 milione mesure (Metzen) austriace de cerealii, era inu si hemeiu la 200,000 cantaria, si lemne din padurile cele

cultivate minunatu la 3 milione de stanjini; vite cornute s'au aflatu in Boemi'a preste 1,800,000 de capete si oi 3,400,000; chiaru si rimatori avea poporulu apròpe 600,000; in fine lucru de necreditu, decà nu s'aru adevèri totu prin date statistice, cà femeile din Boemi'a tienu atatea gâsce, in càtu facu 12 mii cantarie (Zentner) de pene, cu care se pòrta unu comèrciu considerabile.

Maiorisarea prin germani cà minoritate le cade cechiloru cu atatu mai greu, ca contingentulu cortributiunei de sange in armat'a austriaca, din partea loru este relative mai mare decatu alu ori carei natieni din monarchia.

Din tôte acestea se vede curatu, cà cechii au tóta dreptatea, decà ei considera si declara de nedreptate revoltatoria; de insulta si adevèrata infamia tractarea ce li se intempla loru de càtra nemti in patri'a propria.

La inceputu, in anulu 1861 cechii au sciutu cumpata lucrulu asia, incatu la alegerile din acelu anu avura majoritate nationale pentru diet'a loru provinciale si se folosira de ocaziune, cà se puna protestu in numele terei si alu natiei in contra unoru parti din patent'a dela 26 Februaru. Ei au tramisu de o-camdata si deputati la senatulu imperiale din Vien'a; dara vediendu cà acolo se afla firesce in minoritate, si neavendu cu cine a se coalisà dintre membrii de alte nationalitati, cà se faca majoritate, dupa mai multe incercari desierte de a indupleca pe germani la modificarea legiloru electorali octroate pentru provincii, s'au retrasu cu totulu si de atunci n'au mai mersu la senatulu imperiale. In anii primi ai passivitatiei loru parlamentarie i avea de reu chiaru si fratii loru de aceea si limba, din Moravia, Silesia etc. Mai tardiu se desbinara chiaru si cechii intre sene, càci pre candu betranii tieneau pe vietia pe mórte atatu la drepturile historice ale terei, pre càtu acelea sunt aplicabili in timpii moderni, càtu si la drepturile omenesci eterne cà Ddieu, una parte considerabile din junimea cechiloru vediendu-se persecutata de germani si cotita afòra din functiunile publice, i-si perdù patienti'a si cerea in modu violentu, cà natiunea ceha se capituledie de inaintea nemtiloru, apoi sub pretestu cà luptandu in Vien'a, in fine totusi voru ajunge scopulu, impingea pe natiune, cà se alèga deputati. Dara abia trecura doi ani, candu aceea si Boemi'a juna

se convinse din propri'a sa esperientia, cà germanii sunt si remanu neinduplecati, pentru cà atatu trufi'a loru nationala, càtu si mii de interese egoistice nu i suferè se lase nici unu palmacu din terenulu ocupatu. De atunci vrasmasi'a intre acele doue elemente merge crescundu, strabate in tôte relatiunile sociali si familiari, in comèrciu si industria, in literatura si mai in scurtu, preste totu, in càtu ori unde potu face unii la altii reu, i-si facu pe tôte calile. Aceste fenomene politice si sociali apparu de o importantia cu atatu mai mare, cu càtu este sciutu, cà pàna in an. 1848 poporulu cechu si germanu traia alaturea in pace si concordia asia de buna, càtu in nenumerate casuri i-si schimbà copii pe câte 2—3 ani; germanulu adeca i-si tramitea pe fiulu seu in vre-unu orasiu locuitu de cechi la vre-unu cunoscutu seau amicu, cà se invetie limb'a ceha, si totu asia cechii isi duceau pruncii loru pe la concetatiuni germani.

S'aru insiela reu cine ar crede, cà acelea discordii interne aru strica numai locuitoriloru Boemiei; ele strica fòrte multu statulu intregu, tienu pe regimu in grija continua, cà nu cumva mai curendu s'eu mai tardiu acea ura si urgfa se produca evenimente cà cele dela Rosaliile din an. 1848; causèdia erariului multime de spese, care intre alte impregiurari ar fi cu totulu de prisosu. Cu tôte acestea, s'eu dóra tocma din acestea cauze, Cechii se paru a fi prea decisi a persiste in resistenti'a loru passiva. Celu pucinu asia ne spunu mai tôte diariile loru. Ei cunoscù cà si facu si loru reu cu acea politica; dara sustienu, cà cu aceea si facu adversariloru stricatiunei fòra nici o asemenare mai mari, cà-ci adesea le rapescù chiaru si somnulu. Ei mai cunoscù si unu altu adevèru: cà politic'a passivitatiei este celu din urma midiolocu paciuitu si legale de 'ati reintra in drepturile tale, adeca dupa-ce ai desecatu pe tôte celelalte, precumu in adevèru au facutu si densii. Cechii se supunu la tôte legile create de ei fòra ei; o spunu inse curatu, cà la cea de antaiu ocaziune candu voru ajunge la majoritate, le voru anula pe tôte câte sunt facute spre asuprirea si chiaru perirea loru. Natur'a credintiei loru in viitoru o cunoscemu din desbaterile parlamentarie dela Vien'a. Cechii credù in federalismu cu autonomii provinciali.

Usioru este Cechiloru a urma o politica ce le mai convine. Ei s'au curatitu de renegati mai

Foisiór'a „Observatoriulu“.

Ros'a din Caucasu.

Poema dramatica de Rudolf Gottschall tradusa in prosa.

(1 Continuare.)

Scen'a a dou'a.

Cericof singuru, dupa aceea unu cazacu.

Cericof. Bunulu Godunof! Passiunea l'au consumatu — unu focu bolatecu arde in vinele lui — (Cazaculu intrà). Ce este?

Cazaculu. O scrisóre dela feldmarsialulu nostru, contele de Woronzov — (Ii dà scrisórea si ese).

Cericof (cetesce). Ce? Sunt chiamatu la Petersburg in apropierea imperatului? O acèsta este o gratia exceptionala. — Ore cui amu se o multumesc? Fara indoiala contesei de Siunla! Da, ea doresce acele fnumóse nopti de érna — Uite, uite! Stéu'a dela ghiatiusulu nordu 'mi subride — Sieherezadu dela tiermurile Newei, povestile tale nu erau somnurose! Dara cumu? Sarem'a! — Ei bine, ea 'mi va urma; ea trebue se 'mi urmedie; — inaintea contesei voiu sci eu ascunde acestu amoru.

Scen'a a trei'a.

Sarem'a. Cericof.

Sarem'a. Fericire domnului meu! Sér'a au sositu, — se batu cordele cengirului meu?

Cericof. Mai antaiu inse unu cuventu, Sarem'a. Tu esti palida, esti trista de câteva dile. Spune 'mi ce 'ti lipsesce?

Sarem'a. Lasa-me se te privescu — acèsta 'mi vindeca sufletulu — se te privescu cà atunci pe stâncile dela Dargo, candu imi vedeamu mórtea cu ochii, si candu corbii se certau pentru prad'a lor! Atunci tu 'mi pareai cà unu profetu alu Domnului, cu man'a 'ti

redicata si cu ochii 'ti fulgeratori, maretiu intre mine si intre peire!

Cericof. Nu asia, Sarem'a — spune 'mi, ce 'ti lipsesce!

Sarem'a. Nu sciù — 'mi-amu pierdutu linistea de di si nópte — si me alunga din asternutu! Eu sunt streina, sunt proscrisa, care amu urmatu pe inamiculu, obiectu alu urei poporului meu.

Cericof. Acèsta te dóre? Se vede cà 'ti pare reu cà'mi ai urmatu!

Sarem'a. Nu trebuea óre se 'ti urmediu? Ce asiu fi pututu face alta, dupa-ce te-amu vediutu! Und'a urmèdia fara resistenta unde si Cubanulu se varsa in mare. La sunetulu fluietului 'i urmèdia resunetulu; lui nu 'i este permis se dórna in munti! Aceesi putere ce conduce und'a si resunetulu, me conduce si pe mine. Si aceea ce m'au impinsu la piciórele tale, nu pôte fi unu spiritu reu. — Nu'mi redicu eu óre ochii spre tine, cà si calatoriulu care de pe muntii ghiatiiosi 'si redica privirile spre stele?

Cericof. Nu asia — redica-te Sarema, vino la pieptulu meu!

Sarem'a. Odata siedeamu liniscita intr'o lunca inverdita. Turmele pascea la sunetulu clopotieleloru; sórele se stingea in Marea négra! Piscurile muntiloru erau coperite de unu caftanu obscuru si pe ceru sburà intinsu unu velu de nuori. Deodata inainte 'mi apare in amurgite unu barbatu coperitu cu o cuirassa de argintu aurita de ultimele radie ale sórelu ce apunea. Dara ochii lui stralucéu mai tare cà sórele, si corpulu lui era sveltulu cà fluietulu pastorescu ce se aude din tufsiulu de lauri. — Elu 'mi dise: Sarema, se fi a mea! Eu sunt Aslan din familia de principi! — Eu inse amu fugitu cà si o caprióra fricósa si m'amu invelitu in ciadr'a mea. Candu l'amu vediutu pentru a dou'a óra, atunci n'amu mai fugitu! Elu me tienea strinsa in braciule sale, asia cumu me tii tu acuma; in aeru nu era decatu profumu de rose si cantecculu filomelei, era in sufletu fericire si placere!

Cericof. Pentru-ce 'mi faci acèsta confessiune,

frumósa copila? Lasa dulcile tale pecate pe munti! Voi descarcati puscile pe de asupra morminteloru vóstre. Aceea ce 'mi istorisesci tu mie, este unu focu de aceea, unu sgomotu veselu pe mormentulu amorului teu! Ce 'mi pôte fi mie acèsta?

Sarem'a. Ti istorisescù acestea, dómne, pentru-cà numai tu ai implinitu bogat'a fericire, ce 'mi promitea acelu primu amoru alu meu. Acela era numai unu perfu de munte ce se juca numai cu flori, era amoru teu este nemarginitu, care pórta stelele si care in fiacare séra primesce sórele intr'unu castelu cristalinu!

Cericof. Si acèsta se se termine! Acèsta se nu mai fia asia? Iubita, spune'mi decà eu voiu pleca de aceea, me vei urma?

Sarem'a. Unde?

Cericof. Departe de aici!

Sarem'a. Departe de patria.

Cericof. La Petersburg, cetatea imperiala dela nordu. —

Sarem'a. Allah este mare! si greu me apasa man'a lui — Tu pleci?

Cericof. Chiaru maine.

Sarem'a. Vai mie! Ce s'au intemplat?

Cericof. Pe mine me chiama de aicea ordinulu imperatului! Elu 'mi dà unu semnu alu gratiei sale, chiamandu-me la unu rangulu inaltu in apropierea sa.

Sarem'a. Marele Tiaru, inamiculu secularu alu poporulu nostru.

Cericof. Ce spui tu?

Sarem'a. Care 'si tramite hórdede sale in serman'a nóstra tíera, cà se ne subjuge; care 'si intinde braciulu dela resaritu spre apusu si dela mediadi spre mièdia-nópte, pentru-cà se inprascie sementi'a mortiei.

Cericof. Privesce in giuru de tine si adu'ti aminte unde te affi.

Sarem'a. In taber'a inamiciloru nostru.

Cericof. Spune'mi ce 'ti este? Sunt eu inamiculu teu?

Sarem'a. Ba, nu! tu nu!

Cericof. Me vei insoci deci la Petersburg? —

preste totu. Functionarii de nationalitate cecha nu ar cutedia pentru mare lucru a'i indemna se capituledie. Despre clerulu loru n'ai cititu si n'ai auditu nicairi ca s'ar amesteca in afacerile politice ale natiunei de frica ca se nu'si perda subventiunea, ci elu tiene ca ferulu langa natiune. Din cause si processe particulare seu comunali la ei nu face nimeni cestiuni politice, nu dice adeca nimeni: Se ne supunemu, se ceremu ertare de pecate, pentru-ca se ne castigamu processele pe la tribunale. (Ce e dreptu, justiti'a la densii este si de altumentrea independente). Junimea loru nu mai dice: Murimu de fόμε, deca nu capituledia natiunea intrêga; pentru-ca acêsta le-a spusu curatu si luminatu: Cei ce muriti de fόμε, capitulati fôra nici-unu scrupulu, trageți-ve platile cu omenia buna si fôra picu de imputare, ca tragundu-le dela statu, totu din pungile natiunei vi le trageți; dara pe natiune se o lasati in pace. Preste acestea, cechii au atati ômeni independenti, in câtu potu alege de diece-ori totu de aceia, carii alesi fiindu, se refuse a lua mandatulu si a se presenta in parlamentu. Ei adeca intielegu legile respective asia, ca chiaru se nu mergi, dara se'ti trimiti credentialile la presidiu, ipso facto ai si participatu la legislatiunea destinata a'ti ucide nationalitatea si a'ti rapî patri'a ta.

Transilvani'a.

Sibiu. (Conferentia electorala). Sambata la 8/20 Iuliu a. c. va avé locu aici in Sibiu o conferintia generala a Romaniloru investiti cu dreptulu de alegere la diet'a tieriei.

Ceea ce se aduce la cunoscinti'a tuturor Romaniloru alegatori din patria, invitandu-i prin acêsta, ca se binevoiesca a luá parte la acea conferintia in numeru câtu se pôte mai mare si celu pucinu câte unulu din fia-care cercu electorale.

Datu din clubulu membriloru romani ai reprezentantiei municipiului Sibiu.

Presedintele:

Notariulu:

N. Popea.

V. Petri.

Despre congresulu europénu.

Mane joi se implinescu patru septemani, de candu diplomatii adunati la Berolinu lucra in secretu la regularea cestiunei orientale. Dela 13/1 Iuniu de candu ei au luat in mana sôrtea popóraloru orientale, pôte si a celoru occidentale, nu a esitu pâna in ôr'a de facia nici-unu actu solemn autentichu dela congresu, pentru ca se poti sci apriatu, de ce ai se te tieni. Dara din scirile câte au ajunsu la cunoscintia pe cale privata, se pôte afirma fôra pecatu, ca conclusele luate pâna acumu in congresu n'au indestulatu pe nici-unulu din popórale interesate, éra pe unele le-au scandalitu si le-au irratu in gradulu supremu. Intre popórale scandalite si din adenculu sufletulu turburate, natiunea romanésca stà la loculu antaiu. Dara si altele mai rivalisédia cu dens'a in a loru drépta indignatiune.

Acea este cetatea imperiala, unde palatu se instra langa palatu, in asemenare cu care Tifisulu teu este numai unu satu miserabilu. — Acolo in undele Newei acoperite de poduri arcuite, se legana o padure de catarguri; acolo pulsedia o viatia vesela prin stralucitele salóne si sórele si sufletulu acelei vietie stralucite este maiestatea imperatului nostru, incongiuratu de vasalii sei puternici! Urmédia'mi la Petersburg! Déca splendórea te inspaimenta, atunci vei trai in singuratare numai cu mine, cá si in muntii patriei tale!

Sarem'a. Incéta, nu me mai tortura. Simtiu érași, ca 'mi apparu acele spirite sinistre. La Petersburg — in cetatea imperatului teu — o cumu ridu de acea ironia amara! In cetatea imperatului teu, unde tóta lumea me va arata cu degetulu, cá pe fiic'a rebelulu din sudu! Departe de patria, oh, nu, eu nu pociu se traiescu, deca nu voiu mai vedea culmile muntiloru ei si tali'a loru incinsa cu brêulu loru verde. Ce se facu eu in cetatea albului Tiaru? Oh, remai aicea, Cericof — nu pleca de aci! Eu nu me pociu desparti de tine, si nu pociu pleca de aci, si nu sciu ce se facu si ce se lasu.

Cericof. Te retiene ôre aicea amorulu teu pentru Aslan?

Sarem'a. Elu nu iubescu pe aceea, care au tradatu poporulu seu.

Cericof. Voiesci se mostenesci binecuventarea betranului teu tata?

Sarem'a. Elu me va blastema, pentru-ca te amu iubit pe tine!

Cericof. Speri se afli scutire si mantuire la fratii tei?

Sarem'a. Ei nu voru apara pe aceea, care a fugitu la inamicu.

Cericof. Voiesci se porti armele poporului teu? Sarem'a. Poporulu meu me despretiuesce. O, Allah, Allah!

Cericof. Ei bine, nebuno! Tu mai esitezi? Intr'adeveru alegerea este usiara. Aici ura, despretiu si blastemu; acolo amoru si binecuventare! Decide-te, eu trebuie se facu ronda prin tabera; candu me voiu întórce, 'ti voiu cere decisiunea. Sarem'a, copila dulce! Oh, nu mai esita. (Ese.)

(Va urina.)

Tôte fôra esceptiune dicu si se pronuntia prin diariile si adunarile loru, ca si acestu congresu este cá si tôte celelalte congrese europene: elu cá si acelea, tractédia pe popóra numai cá pe turme de vite, nu le intréba pe ele insele de voi'a si nevoi'a loru; ei le impartu cá pe oi la strunga, pe ele si tierile loru, nu asia cumu dorescu densele, ci numai precumu convene poteriloru mari la interesele loru egoistice. Sangele popóraloru versatu pentru libertate si patri'a propria, incercarile loru de a se asigura pentru totu-deauna contra despotismulu si a tiraniei, se considera cá nimicu, ba inca se pare cá diplomatii aru avea placere mare a pedepsi pe popóra, pentru-ca au cutediatu a scutura jugulu rusinatoriu alu turciloru si renegatiloru desfrenati.

Popórale voiescu a se reorganisa, regenera si civilisa pe basea nationalitatiloru omogene, si in casu de dubietate a decide prin votulu universale introdusu de ani 26 incóce in câteva staturi ale Europei. Diplomatii voiescu cu totulu altu-ceva, adeca desbinarea popóraloru omogene pentru toti vecii, cá ele nici-odata se nu póta ajunge la unitate nationale. Asia dara diplomatii desbina pe Bulgari in doue principate caracterisate fôrte curiosu, sub doue nume, Bulgari'a si Rumeli'a. Pe serbi, carii sunt o nationalitate compacta destulu, incependu dela Belgradu pâna in Montenegro, ii desfachu in trei trunchiuri, Serbi'a cá statu suveranu, Bosni'a cu Hertiegovin'a cá prezentu facutu Austro-Ungariei pe temeulu asia numitului dreptu virtuale istoricu, apoi Muntenegru, totu cá statuletu suveranu. Dara nu acêsta este aspiratiunea serbiloru, ci cu totulu alt'a, adeca unirea tuturoru slaviloru meridionali câti vorbescu aceeași limba, intr'unu singuru statu. In câtu pentru turci, ei firescu nu sunt indestulati cu nici-o decisiune a congresulu europénu, nici chiaru in casu, candu chiaru ei s'aru fi induplecatu de buna voia se recunósca popóraloru subjugate óresicare drepturi nationali, cu atátu mai pucinu acuma, candu Turci'a europena in realitate vine desfiintata, inse asia, cá desfiintiarea ei nu indestuledia si nu pôte indestula pe popórale desjugate. Nici-odata Serbi'a nu se va linisti si va incerca totulu, cu periculu de a perde totu, cá se 'si incorporedie Bosni'a si Muntenegru pâna la mare cu porturi, sub una singura domnia.

In câtu pentru poporulu russescu, acela este, deca se pôte, inca si mai irratu decâtu popórale slave meridionali. Press'a Russiei fôra nici-o esceptiune, arunca focu si flacari contra Angliei si Austro-Ungariei, insultandu-le cu termini, pe care noue nu ne dà man'a se'i repetimu aici; injurandu pe Gorciacoff si Siuvalov, cá se lasa a fi portati de nasu mai alesu de câtra jidovulu Beaconsfield, si cá sangele suteloru de mii de russi, averea de sute de milióne ce a costatu campani'a trecuta, drepturile, onórea si chiaru venitoriulu Russiei sunt sacrificate confederatiunei celoru trei imperati. Vomu cita cá proba câteva din diariile cele mai mari russesci. „Novoje Vremja (Timpulu nou)“ batendu egoismulu si aroganti'a Angliei, prevede unu bellu europénu universale. „Golos (Vocea)“ chiama la lupta pe Austro-Ungari'a, o descrie cá pre cea mai farisaica in tôte si adauge, cá pentru poporulu russescu si pentru armata celu mai populariu bellu ar fi cu austro-ungurenii. Intocma in acelu sensu vorbesce si „St. Peter. Vedomosti“ dorindu din sufletu, cá confederatiunei celoru trei imperati se i se tiena câtu mai curendu comandarea dela morti si Russi'a se se incaiere cu Austro-Ungari'a intr'o lupta decisiva, cu periculu de a fi trantita una seu alt'a pentru totu-deaun'a la pamentu. „Russky Mir,“ unulu din diariile cele mai popularie, merge asia departe cu manifestarea maniei sale contra monarchiei nóstre, câtu anume in septeman'a tr. gubernulu russescu aflà de lipsa a'i confisca câtiva Nri. si a opri colportarea lui (vendiarea pe strate), de frica cá se nu provóce érași vreo revolta mai virtosu pe stradele capitalei Moscu'a. „A remasu cá Gorciacov, Siuvalov si complicitii sei diplomati russi se dea chiaru si Moscu'a angliloru, éra fructele victoriiloru russesci se le daruiesca Austro-Ungariei. Credu ôre diplomatii, cá poporulu russescu dórme?“ Asia vorbesce press'a russésca.

Delegatii Greciei au declarat rotundu, cá Greci'a nici-odata nu se va indestula cu fasiórele de tiera, cu care voiescu congresulu se'i scótia ochii, cá gubernulu grecescu nu va fi in stare se infrene pe poporu, carele chiaru astadi turburatu fôrte cumu este, insiste cu amerintiari, cá in mani'a decisiuniloru dela Berolinu, se intre din nou cu armata in Tessali'a si Epiru, se ocupe câtu mai iute si insul'a Cret'a, care si asia de ani 50 cere neimcetatu a se incorpora la Cret'a, si acea dorintia

a sa o a siglatu de mai multe-ori cu sange versatu in revolutiuni si in carnagiuri barbare.

Spiritul ce domina in momentele de facia in Romani'a si drept'a mania ce se manifesta in totu sufletulu romanescu, ne este multu mai bine cunoscutu, decâtu se avemu trebuintia a'lu mai descrie si la loculu acesta. Las' cá „Romanulu“ in 4 Nri consecutivi spune russiloru si congresulu adeveruri, de care la ômeni simtitori se le pocnésca urechile, dara acumu chiaru si diariile conservative scriu, anume in cestiunea Basarabiei si in cea jidovésca cu cea mai mare urgia dictata de patriotismu, de bine intielés'a demnitate nationale si de sanetosulu instinctu alu poporulu, carele presimte funestele urmari ce pote se aiba in afacerile statulu orice amestecu strainu. Noi in Nr. preced. facuramu óresicare comparatiune intre Basarabi'a dela 1856 cu Dobrogea si cu partea Bulgariei, despre care se dice cá congresulu voiescu se o dea Romaniei in schimbu. Dara parol'a natiunei intregi este: „Nu dâmu ce este alu nostru la comand'a nimeni, nici pentru desdaunare indiecita.“ Este totu-odata apparitiune fôrte interesanta, cá multime de diarie din cele mai de auctoritate, dintre care unele era mai inainte reu voitórie Romaniei, ca Journal des Debats, cá Republique francaise alu lui Gambetta, cá Neue freie Presse si o suta altele, astadi afla, cá Romaniei i se face nedreptate strigatória la ceru, si cá spoliarea ei este rusine si infamia pentru Europ'a. Aceleasi diarie spunu congresulu limpede: Pacea pe care o inchiaietu voi, nu va fi de nici-o durata, cá-ci in locu de a calma spiritele popóraloru, voi mai virtosu le irratati si le aduceti in desperatiune. Voi consacratu din nou dreptulu pumnului, doctrin'a, lui Bismark, „Macht geht vor Recht et Blut und Eisen“ (Puterea e preste dreptu, sange si feru este dreptulu); voi o consacratu din nou, prin urmare provocati pe popóra cá se adópte si ele acea doctrina spre a'si apara esistenti'a. Asia facuse si congresulu dela Vien'a din a. 1815, dara asia iau si luatulu folosulu.

(Scire neasteptata si frappanta!) Pre candu membrii Congresulu europénu isi petrecu dilele tocmindu-se „negutiatoresce“ asupra partiloru in care fu sfasiata Turci'a européna, Regin'a-imperatésca a Marei-Britaniei inchiaie pe din dosulu loru si alu Europei intregi cu Sultanulu Abdul-Hamid unu tractatu din cele mai neasteptate in 4 Iuniu a. c., éra in siedinti'a de alalta eri (8) a parlamentulu, ministeriulu ilu presentá tieriei si lumei. Prin acelu tractatu m. Britani'a se obliga se apere imperiulu turcescu din Asia contra oricui Par mai ataca in viitoriu; éra sultanulu dá Britaniei cá recompensa insul'a Cipru din marea mediterana, pe care trupele sale au se o si ocupe indata cá proprietate britanica. Vedi acêsta este pacalitura diplomatica, una si buna, pentru care ceilalti au se'si frece ochii. Acuma pôte se totu domine Russi'a la Dunare, cá-ci Angli'a are se strabata cu flot'a sa dreptu in anim'a ei prin Dardanele si Bosforu. De astadi incolo Angli'a este dómna in Constantinopole. Éta ce mare dreptu au toti aceia, carii nu credu in nici-o pace durabile. Classic'a insula Cypru (grec. Kypros), cunoscuta din cea mai departata vechime mithica cá patri'a dieei Venere seu Afrodita, situata in marea mediterana, se intinde circa pe 250 miluri □ si formédia unu trianguhu; este dela natura asia de binecuventata, in câtu chiaru si sub domni'a venetianiloru era in stare se traiesca pe acelu micu teritoriu pâna la 1 milionu de locuitori; dara dela 1571 de candu fu batuta de D-dieu cá se cada in postestatea turciloru, n'au mai remasu in trena nici 200 mii de locuitori, dintre carii numai a 5-ea parte sunt turci.

Iocari'a Sortiei. Ce resbunare capritiósca a ei! De doi ani ungurenii cerea mereu si cu totu fanatismulu de care sunt capabili, cá se fia dusi contra muscalilocu, spre a sustiené statulu turcescu si a lui integritate. Éra astadi? Chiaru regimentele unguresci sunt comandate se rupa si se desbine doue provincii turcesci, Bosni'a si Hertiegovin'a, se inmultiesca la noi elementulu slavu de care se temu, si se lucre la ruin'a dualismulu.

Clusiu 29 Iuniu 1878.

(Urmare si fine.)

Din parte-mi presupunu, cá imperatulu Alesandru II numai cá se stérge odiulu unei fapte necualificabile, cumu ar fi despoliarea fostulu seu aliatu leale si atátu de bravu in lupta, trebuie se fia fôrte dispusu a lucra prin reprezentantii sei spre desdunare possibile a Romaniei, precumu a si doveditu dejá dorinti'a sa spre escontentarea aceleia. Éra in câtu pentru ceilalti reprezentanti ai poteriloru mari din congresu, acestea, sumu convinsu, cá atátu din alte motive, respective si din interesulu loru propriu, câtu si pentru cá simtu ei insii, cá ce nedreptate enorma se comite cu Romani'a prin privarea ei de o parte a pamentulu seu aviticu, ei sunt asidere aplecati a indulci in câtuva sortea amara a Romaniei.

Deci eu din parte-mi tienu de consultu, „cá se nu fia lasata se tréca acêsta ocaziune fôra de

nici-unu folos pentru Romani'a, ba chiaru cu paguba; ci din contra in casu, candu nici decatu nu ar fi cu putintia a salvá Romani'a de perderea unei parti a teritoriului seu, incai se se medilocésca pe sém'a ei atát'a, cá perderea din teritoriulu ei se fia cátu mai mica, éra desdaunarea pentru acésta cátu mai insemnata si de valóre mai considerabila.

Aci vine inse intrebarea, cá dupa ce Romani'a a mersu dejá asia departe in barbatésca-sa resistentia cucerindu cu aceea simpati'a Europei, si facundu de minciuna calumniile reu voitórie intentate asupr'a ei, óre nu ar micisóra reputatiunea sa castigata, déca vedindu ca just'a sa cauza nu se spriginesce in destulu la congresu, acumu intre impregiurarile schimbate s'ar lasá immediatu in transactiuni prin reprezentantii sei, séu óre nu ar fi mai de cu scopu a mediloci acést'a prin reprezentantii ori-cárei poteri mari amice?

Barbatii eminenti ai Romaniei, cari se afla de presente la Berolinu, mai bine potu respunde la acésta, decatu oricare altulu.

Incátu pentru modalitatile desdaunarei, si in acésta privintia reprezentantii Romaniei cunoscú mai bine, cá ce desdaunare le-ar mai conveni, apoi cestiunea acést'a de unu anu incóce s'a ventilatu in publicu dejá si de o suta de ori.

Pe langa independintia si neutralizarea Romaniei (ce inse nu e de a se insera intre punctele de desdaunare), Dobrudgea, insulele si delt'a Dunarei sunt acele ce vinu in combinatiune. Déra io din partea mea pe langa aceste amu mai adausu in epistol'a mea si alte dóue puncte:

Unulu e, cá pentru fratii nostri sudo-romani din Macedoni'a, Epiru, Albani'a, Tesali'a si Bulgari'a, (cari sunt intru-unu numeru de mai multe sute de mii si sunt tare espusi desnatiunalariei mai vertosu prin uneltirile continue ale hierarchiei grecesci, carea medilocindu ajutoriu din partea dirigatiloru mohamedani, 'i apésa intru atátu, incátu limb'a romanésca e esilata mai de totu chiaru si din bisericile curatu romane; éra la scole susutienute insu-si din pung'a romaniloru se aplica numai greci, si limb'a invetiamentului — afóra de vre-o cinciscole mici-e pretotinde numai cea elina), se se medilocésca unu orecare „modus vivendi“ mai favorabile, si la totu casulu se se elibereze de sub ghiarele hierarchiei grecesci si de sub exarchatul bulgarului si se se puna in cele eclesiastece sub administrarea primatelu metropoliei „Romaniei“, precumu e prea bine motivata parerea acést'a in interesantea brosiura „Les Roumains du sud“ alui N. Densusianu si F. Damé. Sustienerea acestui elementu paciuitu, fórtelaboriosu si mare parte relativmente inaintatu in cultura si industria, ar stá intru adeveru in interesulu Europei, éra punerea lor sub conducerea Romaniei in cele eclesiastece nu aru costá nimicu si le-ar face unu mare bine.

Alu doilea, ce dorere, n'amu cetitu inca nici intru o combinatiune de pana acumu — este aceea, ce amu fostu scrisu sub punctulu 1. alu epistolei mele de deunadi, cumca adeca: „Russi'a se se oblege a rescumperá pe langa controlarea unei comisiuni europene tóte mosiile si edificiele locuitoriloru romani din acele parti ale Basarabiei, ce s'aru cedé Russiei si se se invoiesca, cá Romanii de acolo, provediuti cu pretiulu imobiliiloru lor, se póta transmigrá in Romani'a, unde mosiele cele intinse si pucinu impopulate ale statulu ar avé a se vinde pe sém'a lor pe langa nisce conditiuni usióre, indulcindu prin diverse favoruri cátu mai multi de a se asiediá in Romani'a.

Simtiu cá o atare transmigratiune invólva incátuva chiaru abdicerea si de speranti'a de a mai recapatá Basarabi'a, déra de si nu este tocmai imposibile, cá potu veni tempuri ca Europ'a se coréga erórea sa comisa, redandu aceea provintia Romaniei, totusi diu, trebuie se recunóscemu, cá speranti'a de poté reluá aceea din ghiarele Russiei e fórté mica, mica, pre candu din contra efectulu ce l'ar produce la intarirea romanismului realizarea celoru dóue puncturi susu atinse, ar fi unu castigu fórté mare, securu si reale. Apoi tocmai si in casu (la ce din parte'mi nici decatu nu 'mi e scopulu a sfatui) dicu si in acelu casu, candu Romani'a insasi prin unu tractatu formale s'aru invoí la retrocesiunea Basarabiei, totusi déca maiortitatea poteriloru Europei ar crede canduva, ca stá in interesulu seu a redá Romaniei ce ar perde acumu, acelu tractatu cu orice solemnitate, diu nu ar fi o pedeca insemnata in ochii lor; ei ar sfartica aceea hartiutia, precumu s'au anulatu si lipsitu de tóta valórea a atátoru conventiuni si tractate in cursulu vécuriloru.

Io nici pe unulu din aceste puncte nu le tienu de nerealisabile; inca nici pe alu doilea proiectu. Histori'a aréta atare esemple. Mi se pare chiaru

asemene s'a intemlatu si intre Belgi'a si Hollandi'a, candu s'a despartitu, si francii din Hollandi'a in mare parte s'au stramutatu in Belgi'a, éra germanii din Belgi'a in Hollandi'a, platindu-li-se reciprocu immobilele etc.

Mai amu se insemnu aci, la finea epistolei mele, cá fórté departe stau de aceea arogantia nebuna, cá se me tienu de nu sciú ce diplomatu celebru. Recunoscú, cá sumu prea pucinu versatu in misteriile politice; apoi sciú prea bine, cá cá unulu care stau in vale, amu o privelisce marginita, precandu barbatii de statu din inaltimea lor au unu prospectu mai intinsu si potu vedé cu multu mai departe, si éta pe langa tóte acestea nu m'amu potutu retiené se nu scriu. Déra cumu se fi potu, pentru Ddiu, pre candu atátu de ferbinte asiudori, cá déca este scrisu in cartea sortei vitréga, cá biét'a Romani'a se-si piérda una parte a teritoriului seu (la care ea este legata cu atatea simtiri dulci de iubire si cu atatea suvenire istorice —), atunci se avemu macaru consolatiunea, cá pe fratii nostri din Basarabi'a, precumu si pe fratii macedo-romani departati se i-potemu scapá de rusificare si grecisare; si totusi intre diverse combinatiuni, ce se respandescu prin foi in privintia desdaunarei Romaniei, tocmai despre acele ce se cuprindu in aceste dóue puncte (cari realizandu-se intru adeveru ar servi spre intarirea romanismului), nu se aude si nu se cetesce nimica. La mantuirea acestoru frati dulci ai nostri tientescu eu cu acele ce mentionatele cele dóue proiecte contienú, si déca tient'a acést'a e o gresiéla, atunci gresiesca si voiú gresí totu deun'a, pana ce me va mai tiené in viétia bunulu Dumnedieu.

Ladislau Vajda.

Romani'a.

Bucuresci. Cá valurile marei involburate, asia se afla spiritele de agitate, mai alesu dela 3 Iuliu incóce. Cluburi, conferentie, alergaturi de di si de nópte, siedintie secrete in camera, scurtu, natiunea intréga se afla in punctu de a lua una din decisiunile cele mai terribili ce póte lua unu poporu in cursulu cáte unui secolu intregu. Cá unu specimine de limbagiulu ce este astadi la ordinea dilei in Romani'a, reproducemu aici numai câtevava passage din „Romanulu“ dela 5 Iuliu, 25 Iuniu a. c.

De o camu-data se póte privi ca neesacta depesi'a despre acordarea drepturiloru politice Evreiloru, ca o conditiune sine qua non a recunóscerii independintiei romane. Dupa scriile din urma pare ca de Evrei nici n'a fostu vorba in acea siedintia, si 'n ori-ce casu nu s'a luat in privintia lor nici o decisiune. Independintia Romaniei s'a recunoscutu intr'unu modu neconditionatu. Este probabilu ca Congresulu isi va exprime dorentia de a vede cestiunea Evreiloru din Romania regulata; regularea ei inse va fi lasata pe deplinu la aprecierea natiunii romane, intocmai dupa cum regularea cestiunii Evreiloru din Russia este lasata la aprecierea natiunii russe. Pretutindeni, fia in Russia, fia in Romania, Evrei nu voru face de catu a intardia, a amana, a impedita ei ensii acésta regulare, de cate ori voru cuteza se alerge la interventiiu straine, cá-ci ori-cine alérga la strainu, se espune a fi consideratu ca strainu séu ca tradatoru, una din doue, si nu prin instrainare séu prin tradare se castiga cetatienia unei tieri.

In privintia Dobrogei nu se scie anca nimicu positivu. O depesia ne spune ca se va da Romaniei si Siliestia, alta ca se va da si Cavarna. Tóte acestea aréta ense ca diplomatia cunóscé prea pucinu natiunea romana. Liberu e Angliei de a sacrifica cea mai justa cauza pentru a-si asicura Batumulu; liberu Austriei de a-si uita cuventulu, dindata ce i s'a promisú Erzegovina si Bosnia; liberu Russiei de a calca supt picióre tractatele si conventiunile cele mai clare pentru peteculu de la Chilia; nu asia inse este Romani'a, statu micu déru onestu. De ne-ar da Congesulu nu numai Dobrogea cu Siliestia, ci anca cine mai scie cate altele, si totu anca natiunea romana nu le va primi in schimbu pentru Basarabia.

Nu meschinulu interesu conduce pe acestu nobilu statuletiu, pe care se sfatuescu a'lu despoia si alu corumpe totu deo-data, fara mustrare de cugetu, statele cele mari.

Si apoi Romanii aru fi datori a respinge cu deserversire ori-ce tirugiéla in privintia Basarabiei, chiaru déca aru fi condusi de interesu, de calculu diplomaticu. La 1856 Europa intréga ne-a restituitu o parte din strabuna nóstra Basarabia, si éca ca acumu, pe neasteptate, contra tratatelor si conventiuniloru, ea vine de ne-o ié inapoi. Peste cincis, peste diece ani, unu nou Congresu va veni cu acelasiu dreptu, adica cu aceeași lipsa de dreptu, si ne va lua inapoi Dobrogea, cu tóte celelalte, pe care ni-le da astadi cu atata graba si cu atata staruintia.

De la acei ce ne rapescu Basarabi'a, nu primimu nimicu. Ei si-au calcatu cuventulu. Nu 'i mai putemu crede.

Ceea ce e si mai durerosu, si mai umilitor pentru Romani, este modulú in care s'a desbatutu cestiunea in Congresu. Pentru a da Romaniei, pe langa Dobrogea propriu disa, alte câtevava fasii de pamentu peste Dunare, s'a facutu, dice depesi'a telegrafica, apelu la generositatea Tiarului. Cu alte cuvinte, noi vomu capeta o

mila, o pomana de la Russi'a! Nu! Departe de la Romani unu asemenea daru! Respingemu cu indignare generositatea Cozacului. Generósa a fostu Romani'a, candu s'a rapeditu cavaleresce, fara nici o tocméla, fara nici o ideia de respata, pentru a smulge armat'a russa din curs'a ce i-a intinsu Osmanpasia. Fára ajutoriulu nostru, ori-catu de mica este natiunea romana in comparatiune cu colosulu nordicu, Russii aru fi fostu atunci sfaramati. Si tocmai noue ni se vorbesce despre generositatea Russiei? Curiósa generositate de a jafui pe acela, care ti-a scapatu viétia!

Se dice ca principele Gorciacoff aru fi tienutu in Congresu unu lungu discursu despre ingratitudinea Romaniloru cátre Russi'a. Dupa ilustrulu cancelar, Romanulu este „hotiulu de pagubasiu“.

La 1711, din caus'a lui Petru celu Mare, Romani'a cade suptu jugulu fanariotiloru, si totusi ea era datóre recunoscintia Russiei. La 1812, generalulu Kutuzoff fura jumetatea Moldovei, si totusi Romanii trebuiau se fia recunoscetori Russiei. In 1878, dreptu respata pentru desinteresatulu nostru ajutoru, Russi'a ne mai despóia inca odata — si tocmai ea striga acumu in gur'a mare despre „ingratitudinea Romaniloru“.

Din punctulu de vedere rusescu, situatiunea este fórté limpede: Luandu-se de la noi Basarabi'a, ni se da o intindere de pamentu peste Dunare din generositatea Russiei, care bine-voiesce a ierta ingratitudinea Romaniloru. Peste cáti-va ani, aceea intindere de pamentu, prin'to noua intielegere intre unu altu conte Siivaloff cu unu altu marchisu de Salisbury, ca o proba de o alta generositate pentru o alta ingratitudine, se va lua de la noi si aceea, dandu-se cine mai sciú cui, éra Romanii voru capeta o indemnizare in Egiptu séu in Siri'a. Acesta pare a fi testamentulu politicu alu principelui Gorciacoff.

Romanulu respunde:

Prin fortia bruta veti poté rapi Basarabi'a. Romani'a inse, singurulu statu adeveratu generosu in Europ'a de astadi, nu primesce nimicu in schimbu. Vomu remanea jafuiti, si voi veti remanea jafuitori. Acesta este ultimulu cuventu alu Romanulu.

Corespondentie particulare ale „Observatoriulu“.

Sibiu, 8 Iuliu n. 1878. In institutulu „Andreianu“ teologicu-pedagogicu de aici, s'au inceputu inca la 1 Iuliu esamenele, cari, precum este recunoscutu de cátra cei mai renumiti pedagogi — au se arete progresulu facutu din partea tinerimeii in studiile ascultate. Nu atátu esamenele cá atari, ci modulu tienerii lor ne póte mai multu interesá. Petrunsu de o parte de acést'a asertiune, ér de alt'a parte voindu a scí, in cátu se apretiesce in acestu institutu studiulu pedagogiei, am asistatu si eu joi in 4 Iuliu n. la esamenulu din sciintiele pedagogice, propuse de profesorulu I. Popescu. Spre cea mai viua bucuria a mea trebuie se observu; cá esamenulu acést'a m'a indestulitu cu atátu mai vertosu, cu cátu m'am convinsu, cá pedagogi'a este considerata si tractata cá studiu principale; ceea ce se si cere de la fia-care institutu pedagogico-teologicu, déca pretendemu invetiatori buni cu calificatiune dorita. Firesce, cá la acestu progresu salutaru a contribuitu fórté multu insusi profesorulu, carele e petrunsu de chiamarea sa si isi pricepe studiulu cum ar trebui se ilu pricepa si alti profesori de pedagogia. Nu esista pasiu mai gresitu, pentru unu profesor, decatu acela, candu propune unu cutare studiu, din care n'are calificatiune nici suficienta, precum vedemu in multe institute. Altcum despre propunerea sciintieloru pedagogice in institutele nóstre voiú vorbi cu alta ocaziune. Acuma inse imi descoperiu dorinti'a, cá se se propuna in veneratoriu si „Istori'a pedagogiei“, déca si nu in detaliu, dar celu pucinu in lineaminte, cáci fara de acésta, ramulu pedagogiei nu este pe deplinu cultivatu. Dorinti'a acésta nu este indreptata numai cátra institutulu „Andreianu“, ci cátra tóte institutele pedagogico-teologice, in cari nu se propune Istori'a pedagogiei, fara de carea edificiu pedagogicu este intemeiatu pe nasipu. In fine trebuie se-mi esprimu bucuri'a, cá si „Economia“ se propune mai in specialu, din care studiu a succesu esamenulu preste asteptare. Tóta laud'a profesorului Comsi'a! La esamenile din celelalte studii, de si n'am fostu fericitu a participá, totusi precum am intielesu, si acelea au reportatu succesu imbucuratoriu. Unu ós pe.

Dein fostulu districtu alu Nasaudului in 5 Iuliu 1878. Onorate Dle Redactoru! Dvostra in Nrulu 49 alu „Observatoriulu“ la corespondenti'a din comitatulu Bistritiei ddo 21 Iuniu a. c. publicata in acelu Nr. a-Ti adausu una nota, in care imputandu-ne, cá nu neamu tienutu de conclusele adoptate in conferentiele romaniloru, — si ca in favórea intereselor locali amu capitulatu auf Gnade und Ungnade, ne intrebati se respundemu in fric'a lui D-dieu si in cugetu curatu, ce interese locali amu cascigatu prin capitulare?

Permiteti'mi Dle Redactoru, cá in fric'a lui D-dieu si in cugetu curatu se Ve facu cunoscutu cascigurile capitularei nóstre.

Óre cu capitularea n'amu inchiatu noi cu erariulu unu contractu, in poterea caruia pentru banii nostrii in suma de una suta mii fl. v. a. si cu interese la olalta la una suta cincideci mii fl. v. a. neamu cumparatu muntii nostrii proprii, averea nóstra aviteca, mostenita dela mosii si stramosii nostri? unu contractu, pre basea carui'a pana acumu au intentatu erariulu in contr'a comunelor foste granitiere vre-o patrudieci de procese, si familiile Br. Keményi si Conte Klebersberg in contr'a comunelor din cerculu Borgoului si alu Monorului érasí vre-o optuspediece procese? unu contractu, care de si e sanctionatu de Majestate, totusi diet'a si acumu pune validitatea lui sub intrebare, si regimulu, de cáte ori se apropia alegerile dietali, totu

de-auna-lu sullevéza, parte in dieta, parte pre aci pre la noi prin organele sale, si ne aduce aminte, ca de nu vomu capitulá, mai are inca diet'a a se pronuncia asupra lui?

Óre cu capitulatiunea nostra n'amu capetatu noi in anulu 1872 Tribunalu regiu in Nasaudu, pentru-cá se susté pâna in anulu 1875, adeca de joi pâna mai apoi?

Óre n'amu capitulatu noi, pentru-cá se ne sustienemu districtulu Nasaudului nestirbatu, si óre nu ni-l'au sustienutu regimulu neatinsu, pâna l'au unitu cu districtulu Bistritzei in unu comitatu?

Óre n'au capitulatu Rodnenii greco-catholici, pentru cá se nu le ia erariulu edificiulu scólei claditu pre loculu comunei prin mosii loru, si óre nu li s'au lasatu loru acestu edificiu pâna au spendatu cu adaptarea lui vre-o câteva mii, si numai dupa aceea l'au luat pre lege administrativa cu forti'a, inderaptandu-i cu pretensiunea pentru adaptare la comun'a politica, a carei majoritate absoluta e érași cea greco-catholica?

Óre pentru-ca si-au aparatu averea loru cu fortia in contra' fortiei, n'au amblatu trasi Rodnenii in cercetare criminale cu glót'a, n'au fostu ei judecati si aruncati in temnitia cu totii? si plane pre Rodnenii óre nu i-au consideratu regimulu pentru capitulare, cá leau facutu scola (magiara) de statu in midilocu loru, si óre n'au fostu inceputu famosulu Koos, fóstulu inspectoru scolaru a face pasi pentru de a inchide scol'a primaria din San-georgiu vecina si rivala scólei numite de statu?

Óre cu capitulatiunea nostra n'au dobenditu comunele Feldru si Nepos processele pre cale judecatorésca facia cu comunele sasesci laad si Pintak pâna in instantiele ultime la Curia cá Tribunalu supremu, si la curtea de Cassatiune, pentru-cá dupa aceea terenulu fostu de certa se se secuestreze pre cale administrativa, si la Neposeni se le puna executiune militaria de gen-darmi si infanteria pre grumadi, si prin aceasta se-i opresca dela folosirea terenului castigatu cu procesu pre cale judecatorésca?

Óre pentru loialitatea nostra aretata, pentru capitularile nostre auf Gnade und Ugnade n'amu fostu noi recompensati cu atátea binefaceri, cu atátea emolumente? nu ni s'au consideratu preste mesura si pre neasteptate interesele nostre locale?

Se vorbesce despre cestiuni de principiu. Noi sub aceste cestiuni intielegemu oportunitatea, sau spunendu-o dereptu „comand'a de susu“ si supunerea órba remasa si mostenita dela vir fortissimus; acést'a este principiuulu nostru, si faptele de susu aréta, cá pâna acumu totu bine amu reusitu cu elu.

Cugetu On. Dle Redactoru, cá V'am instratu interesele nostre locale cascigate prin capitulare, despre cari ne intrebarati in not'a susu amentita, si cu acésta mi-amu salvatu sufletulu.

Not'a Redactiunei la acésta corespondentia. De si intrebarea nostra din Nr. 49 nu era indreptata nici-decemu numai la adres'a ddloru alegatori din fóstulu districtu alu Nasaudului, ci in termini generali cátra toti alegatorii de nationalitate romanesca din marele principatu alu Transilvaniei fóra exceptiune, totusi noi multiamu domnului corespondente pentru frumósele sale informatiuni, pe care noi in scurt'a nostra vietia de 6 luni nu prea aveamu de unde se le cunóscemu si se aprietemu acelea fólose immense. Acuma dara nu ne miramu, cá in acelu cercu se inbuldiescu candidati, romani totu unulu cá unulu, precumu sunt amabilii domni Tanárky, Földváry, Szeremley, Algáczy etc.

Literariu.

(Câteva pagine din brosiur'a „Romanismus“.) (Fine.)

Ne mai spune si de introducerea litereloru cirilicane in literatur'a nostra, si a limbei russesci in baserica romana, apoi ne arata cu tóta naivitatea, cá din acésta calamitate ne-au scosu principii calvinesci, reintrocundu limb'a romana in loculu celei slavóne, inse cu scopu de a ne face calvini. Asia credemu si noi, cá-ci catechismulu calvinescu si alte documente nenumerate ne convingu despre acésta.* Nu cumva si pre Romanii din Romani'a iau scapatu totu principii calvinesci de slavismu? Respunda auctorulu brosiurei. Dupa-ce ne dá câteva lectiuni, indemnandu-ne se renuntiamu la politic'a inalta, ne dascalesce, ca aici in tiera toti avemu drepturi si detorintie si neci o natio-

* A se vedé P. Maioru, G. Sincái, T. Cipariu Archivu. „Transilvania“ Cursulu 1875 „Observatoriulu“ Nrii 35 pâna lu 43.

Morburi de pieptu si plumani

de ori-ce natura ce suréza siguru prin Allopulu de plante Schneeberg a l. Wilhelm

pregatitu dupa prescrierea medicului, si se capeta de la Franz Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen. Suculu acést'a s'a doveditu de bunu pentru dorerile de grumazu si pieptu, grippa, ragusiéla, tusa si tróгна. Multi cumperatori martarisescu, ca numai suculu acéstui-a au a-si multiami somnulu placutu.

Escellentu este suculu acést'a, cá preservativa pe tempu neguros si aspru.

In urm'a gustului fórtu placutu copiiloru este folositoru, celui-ce suferé de plumani inse, o trebuintia; cantaretiloru si oratoriloru contra vocei inchise séu ragusié, unu midilocu necesariu.

Multime de atestate confirma cele de susu: Cea mai clara dovéda despre effectulu extraordinariu alu acéstui sucu este, ca cons. de curte de d. prof. Appolzer, rectorulu magnu la universitatéa c. r. din Vien'a, ilu folosese cu celu mai bunu succesu in spitálu, precumu si la persóne private.

Asemene s'a aflatu recomandabilu si s'a prescriu adese suculu acést'a de multi alti medici indigeni si din strainatate. Pentru dovedirea celoru afirmate reproducemu urmatórele scrisori recunoscutóre:

nalitate nu are cauza de cainta, deore-ce ungruii facia de nationalitati au trecut marginile maritimiei si ale concessiuniloru, in cátu mai departe nu se potu intende, fara de a'si periclitá esistenti'a loru nationale. Ac' stu limbagiu vorbitu si scrisu pe la finea acéstui seculu alu 19-lea, in present'i'a atátoru popóra christiane si civilisate, facia cu proclamarea si realisarea drepturiloru atátu universali omenesci, cátu si nationali politice in tóte lumea, apoi in specialu facia cu desvoltarea cestiunei orientale, este mai multu decâtu impertinente, elu e barbaru in tóta poterea cuventului. Omenii acestia inca totu nu mai voru se pricepa, cá astadi numai criminalii si lapedaturile omenimei ceru gratia. Nici-unu romanu adevératu nu vrea se audia de gratia, ci numai de dreptu si dreptate.

La finea brosiurei pag. 36 stau acestea: „Sortea Romaniei pre noi ne intereséza de aprópe. Acestu pamentu a fostu canduva alu nostru. Arpadu l'a cuceritu si la numitu Ungari'a negra. A fostu tempu candu glori'a magiara ajunsese pâna la tiernulu marei negre.**“

Unu anachronismu si absurditate mai mare n'amu cetitu in viet'i'a mea. Si eu me ocupu cu istori'a, déra de asia ceva neci candu nu amu datu. Arpad se fia cuceritu Romani'a? Candu? in care lupta? Déra pre candu ungruii au fostu batuti de regele romano-bulgariloru Simeonu pre campiele din Atelcusu (intre Prutu, Dunistu si Bugu) la an. 888, in urm'a carei lupte nefericite ungruii fusera nevoiti a'si parasi patri'a cea noua (Atelcus), a dá in Russi'a, si de acolo in Ungari'a. Ungrii in epoc'a regiloru arpadani nu au cuceritu neci-unu petecu de pamentu din Romani'a; le-au fostu destulu a se aperá in contra Cumaniloru, Paciniloru si a pretendentiloru de corona din tiera (Almos, Borics etc.) si Tatariloru. Scimu inse cá magiarii au nutritu totu-deauna spiretu hostile facia de Romani'a, ce se vede apriatu din ninsuitlete regiloru anjueni Carolu Robertu si fiulu acéstuia Ludvicu I., celu din antaiu la an. 1330 voia a scote de barba din principatu pre Michaelu Basarabulu, déra a mancatu o bataia in muntii Romaniei, in cátu de abia in fuga stravestitu si-a potutu scapá viet'i'a. (Thuróc Chronica hungarorum pars II. c. 97.) Cestu din urma la anulu 1369 irrupendu in Romani'a neci de cátu nu a fostu mai fericitu, cá-ci Vladu domnulu Romaniei ia sfarmatu óstea intréga (Thuróc Chronica hungarorum pars III. c. 38). Dara la ómenii acestia falsificarea istoriei, au ajunsu a fi o necesitate cá pânea de tóte dilele.

Sigismundu pre la anulu 1395, abia si-a mentuitu viet'i'a cu ajutoriulu lui Gara din lupt'a cu Mircea Voda la muntele Passerea (diploma Sigismundi de anno 1408 apud Pray annales regum hung. pars II. pag. 191). Insusi regele Ungariei celu mai puternicu, Mathia (romanu renegatu) la anulu 1467 la orasiulu Baia in Moldova, a fostu batutu de Stefanu celu mare, si apoi plagitu si rasnatu a scapatu in Transilvani'a, dupa ce romanii iau dimicatu vreó 10 mii de soldati. Nu cumva, din acésta lupta isi trage originea stégulu Romaniei purtatu cu atáta fala de ungrui cu ocaziunea incoronarei din 1867?

Pre tempulu principiloru Transilvaniei, magiarii nu au facutu neci o cucerire, ma au caditu in ghiarale Turciloru (1541), din cari iau scosu Carolu de Lotharingi'a (1686) si Eugenu de Savoia (1697). Nu negu, cá Austri'a — prin blastemati'a turciloru, cari erau invetiati a dispune de ale altora cá de ale loru — nu aru fi capetatu oresicarev'a dreptu de suveranitate asupra Romaniei mici pâna la Oltu in pacea de Passarovitz (1718), déra acestu dreptu prin pacea de Belgradu (Serbie) dela 1739, érași l'au perdutu, si Romani'a íntrega in intielesulu stipulatiuniloru sale avute cu Port'a, a remasu totu autonoma, cumu fusese mai înainte sub suzeranitatea Turciei. — Dupa cumu se vede din aceste date istorice, Romani'a neci-candu nu a fostu supusa Ungariei, cu atátu mai pucinu proprietatea ei, de cátu numai in capetele alienate de vanitate nationale a scrietoriloru magiari.

Scrietorii magiari nu invetia nemica din istori'a altoru genti, nu studieza relatiunile popóraloru conlocuitorie in patria. Cumu aru si sci ei istori'a trecutulu popóraloru din tier'a nostra, candu neci cea presente nu-o cunosc. Spre ilustrarea acestora e destulu se aducu numai pucine esemple si anume: Hunfalvi (Hunds-dörfer) János, care la magiari trece de-o celebritate in

** Romania sorsa minket érdekel közelről, e föld egykor a mienk volt, Árpád meghódította, s fekete magyar országnak nevezetett, volt idő mikor a magyar dicsőség a fekete tenger partjáig tartott.

Testimoniu.

Fiulu meu de siese ani Franciscu a suferitu optu septemani in tusa magarésca in asia mesura, in cátu me temeam cá nu cumu-va se se innee; intru ace'a a slabitu cu totulu si a fostu atátu de debilu, in cátu abia stá pre petióre. Atunci mi-s'a recomandat allopulu de plante de Schneeberg, si multiamita acéstui midilocu minunatu, indata dupa intrebuintiarea primei sticle a mai incetat tusa, dupa a dou'a sticle cautá bene afora copilulu, a venit la potere si de atunci e deplinu sanetosu. — Si fetiorulu meu celu mai mare a scapatu in câteva dile, prein midilocu acést'a, de o tusa mare si ragusiéla.

Deci cu multiamita sincera estradatu acestu testimoniú, pentru curarea rapede si miraculósa a copiloru mei si dorescu cá acestu midilocu se devina cunoscutu si folositu in tóte partile prein omenimea suferinda.

Flatz, 6. Martiu 1855.
Anton Just. Laurentiu Scheibenreif, primariu.

Onorate Domnule!

Te rogu a-mi mai tramite cátu mai in graba inca 4 sticle dein renumitul D-tale Allopulu de plant'a, dupa folosirea aloru 2 sticle afu cá dorerea de pieptu si gatu, pre cumu si respiratiunea scurta se micioréza pre di ce merge, pentru ace'a me

adresezu astadata de a dreptulu la D-Ta, in sperarea de a capatá dein celu mai próspetu. Acludu 5 fl. m. c.

Cu tóta stim'a se subsémna

Heinrich Bock, chirurgu.

Münchret langa Ostrang, 23. Febr. 1859.

Testimoniu medicale.

Allopulu de plante Schneeberg este unu medicamentu fórtu usuratoriu pentru doreri de pieptu, asthma, hectica, tusa, cataru, si este de recomandat in casuri de astfelu de bóle.

Hohenmauth, 25. Ian. 1858. Dr. Feschl.

D-lui L. Cantily, apotecar in Graz.

Onor. Dle! Folosindu in desiertu diferite midilóce pentru dorerea de pieptu, de carea suferiam greu de 2 ani, am cercatu si cu o butelia de allopulu de plante Schneeberg anuntiatu de d-ta, care se póte recomandá pe siguru la toti hecticii; pentru-ca, dupa intrebuintiarea celui d'antaiu exemplariu amu sentitu usiorare, si dupa-ce am mai cercatu cu 2 sticle din acésta medicina minunata, sanetatea mi se restaurá pe deplinu. Multia mindu-si Dlu meu, din tóta ánim'a, remanu alu D-tale servitoriu cu totu obligatu

Graz, 3. Febr. 1857.

scintiele geografice, in manualulu seu de geografia afirma, ca Lugosiulu din Banatu e resiedinti'a unui episcopu greco-oriental. Altu Hunfalvi (Hunds-dörfer) Pál, nu mai mica celebritate in sciintiele istorice de cátu celu din antaiu, ne sciendu pronuncia cuventulu románu, se pune si-lu schimosese in rumun, si acést'a schimosire vine placuta tutororu ungriloru plini de desiertatiune, implendu-si operile oportune si neoportune cu numirile de „rumun nép“ si „rumun nyel“. Cu ocaziunea vacantiei metropoliei dela Sibiu o fóia magiara de di din cele mai mari, vine si candidéza la acea metropolia pre Olteanu episcopu gr. cat., éra alta fóia magiara de categori'a celei amentite, totu pre acelu Olteanu l'lu face episcopu rom. cat. Erori de aceste provenite din ignoranti'a scrietoriloru magiari amu potea inregistrá cu miile, déra ne restringemu la cele amentite.

Pâna candu déra fratii magiari nu voru invetia istori'a nostra, ignorandu adevéru cu de-adinsulu; pâna candu nu voru studia referintiele nostre, ci voru urmá totu a falsifica istori'a, si a ne denega justele nostre pretensiuni in constitutiunea statului, inchipuit'a-le apropiere intre noi si densii nu se va intempla. Nu cumva ei vreu a inchiaie federatiune cu Romani'a libera si independente preste capetele nostre, tienendu-ne pururea in sclavi'a loru? Respundia ei insii.

Caius.

Cu Nr. acesta 52 alu „Observatoriulu“ nostru se inchiaie semestrulu I.; asia Nrii. urmatori se voru trimite numai la acei ddni abonati, cari au binevoitu a'si innoi prenumeratiunea pe semestrulu alu II-lea.

Modulu celu mai usioru si mai siguru de a prenumera este prin asemnatiuni de posta, pe care se scrie adres'a cátu se póte mai exactu, séu in casu de innoirea abonamentului, se lipescé cea tiparita pe spatiulu destinatulu pentru inscrierea adresei pe reversulu biletului de posta.

Este fórtu bine se se puna si Comitátulu sub adresa.

Red.

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vienna, 8 Iuliu.

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.50 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.35 „
Imperialu rusescu	„	9.35 „
Moneta germana de 20 marce	„	12.22 „
Sovereigns englesi	„	12.— „
Lira turcésca	„	11.— „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	101.70 „

Marele losu

de 450,000 marce imperiali

póte se l'u castige ori-cine vrea se intinda Fortunei man'a!

Sub acésta devisa recomandu eu

loteri'a provinciala din ducatutulu Braunschweig garantata de statu.

Aceea e compusa din 86,000 de losuri, care cuprindu 44,500 castiguri in bani, dintre cari castigulu principale ev. 450,000, spec. 300,000, 150,000, 80,000, 60,000, 40,000, 30,000 etc., se voru trage preste cateva luni. Sum'a totala a castiguriloru face:

8,806,000 marce in auru.

Prim'a tragere se incepe la 18. Iuliu a. c. spre care scopu eu recomandu losuri originali de

$\frac{1}{1}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{8}$
v. a. fl. 9.35	v. a. fl. 4.70	v. a. fl. 2.35	v. a. fl. 1.20

pe langa tramitarea sumei in auru, in bilete de banca séu in marce. Participantii la acésta loteria primescu dupa fia-care tragere de numeri planulu officiosu, listele de castigu si banii castigati, cu tóta promptitudinea.

Deci amatorii de a participá se se adreseze cu tóta increderea catra

Carolus Bosse jun.,

coll. primariu de loteria in Braunschweig.

Domnulu meu!

(21) 11

Dupa-ce prin intrebuintiarea allopului d-tale amu scapatu cu totulu de tusea mea si de ragusiéla imprenata cu aceea, de care suferisem septemani si totu odata in urmarea binefacutóreloru rezultate ale acéstui aloppu minunatu de plante mi-am recastigatu si vocea de mai nainte, me sentiu fórtu obligatu a' Ti multiami din tóta ánim'a pentru acésta inventiune salutaria, cum si a recomanda acésta medicina probata, dupa a mea convictiune, la toti cáti suferu de pieptu si mai ver-tosu cantaretiloru. Cu perfecta stima

Peisching, 25 Juniu 1857.

Joanu Bauer, doctente.

Informatiunea despre folosire se alatura la fia-care sticle. Pretiulu unei sticle 1 fl. 25 cr. v. a. Pachetarea se computa cu 20 cr.

Depozitul principale la Franciscu Wilhelm apotecariu in Neunkirchen.

Allopulu de plante genuinu se mai afla in Sabiu: Friedrich Thalmayer, comerciante. Aradu: F. Tones & Comp. Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu. Alba-Julia, Juliu Fröhlich, apotecariu. Clusiu: Ed. Valentini, apotecariu. Braslova: Ferd. Jekelius, apotecariu. Sighisióra: J. B. Teutsch, comerciante.

W. J. Pock.

Tipariulu lui W. Krafft in Sibiu.